

- 16.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 284. – 15–16 арк.
- 17.ДАТО – Ф. р-1833. – Оп. 2. – Спр. 101. – 10 арк.
- 18.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 322. – 60 арк.
- 19.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 598. – 133 арк.
- 20.ДАТО – Ф. 2129. – Оп. 2. – Спр. 32. – 21 арк.
- 21.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 598. – 133 арк.
- 22.ДАТО – Ф.1. – Оп. 23. – Спр. 3483. – 34–37 арк.
- 23.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 316. – 22 арк.
- 24.Центральний державний архів громадських об'єднань (далі – ЦДАГО)
– Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 2610. – 1 арк.
- 25.ДАТО – Ф. п-1. – Оп. 1. – Спр. 1166. – 57 арк.
- 26.ДАТО – Ф. 2129. – Оп. 2. – Спр. 2. – 20 арк.

Волковинська Т.

СПІВРОБІТНИЦТВО З FATF ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

У статті йдеться про співробітництво України з FATF як одну з інституційних складових механізму управління детінізацією економіки, як фактор вдосконалення організаційної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, запоруку формування в Україні європейської моделі фінансової системи.

Одним із чинників формування в Україні європейської моделі фінансової системи є активна співпраця з міжнародними інституційними структурами для протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. В умовах фінансової глобалізації поряд із зростанням у світовій фінансовій системі обсягів операцій, виникненням нових форм розрахунків, розширенням спектру фінансових послуг постають нові виклики і загрози, однією з яких є збільшення обсягів нелегальних доходів, відмивання грошей, акумуляція міжнародними злочинними групами значних фінансових активів із подальшим використанням у незаконних цілях, у т. ч. фінансуванням тероризму. Можливість безперешкодного відмивання і використання фінансових ресурсів, отриманих незаконним шляхом, служить одним із джерел функціонування тіньової економіки.

Основу тіньової економіки становлять порушення синергії у сфері кредитно-фінансових відносин, базовим елементом чого є фінансові порушення. За розрахунками Міністерства економіки України, тіньовий сектор охоплює 42,3% ВВП. Рівень тінізації економіки піднявся до тієї небезпечної межі, коли можна говорити про формування в Україні системи розширеного відтворювання тіньових економічних відносин. Тінізація економіки є одним із основних чинників, що створюють реальну загрозу

національній безпеці та демократичному розвитку держави. Співробітництво України з FATF необхідно розглядати як одну з інституційних складових механізму управління детінізацією економіки, як фактор вдосконалення організаційної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Надзвичайна актуальність проблеми легалізації доходів, отриманих у світовому співтоваристві незаконним шляхом, привела до створення спеціальних міжнародних та регіональних організацій, які безпосередньо займаються протидією відмиванню «брудних» грошей. Актуальність для України цієї проблеми зумовлена тим, що, по-перше, гроші відмивають здебільшого через фінансові інститути, що підриває довіру суспільства до національної фінансової системи і є загрозою нормальному функціонуванню фінансово-кредитних установ країни; по-друге, знижує інвестиційну привабливість держави для легального сектору економіки [1]. Для протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, боротьби з відмиванням грошей, переходу до європейських стандартів у фінансово-кредитній сфері в Україні поступово сформувалася відповідна система. Її становлення відбулося значною мірою завдяки співпраці зі спеціалізованими міжнародними фінансовими інститутами і, насамперед, із Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей – FATF (Financial Action Task Force), створеної у 1989 р. на саміті керівників країн Великої сімки. FATF – це міжурядовий орган, завданням якого є розроблення і сприяння стратегії боротьби з відмиванням грошей як на національному, так і на міжнародному рівні, моніторинг країн-членів у реалізації заходів боротьби з відмиванням грошей [2]. FATF співпрацює з іншими міжнародними органами, що протидіють відмиванню грошей. Специфікою FATF як міжнародної організації є відсутність чітко визначеного статуту, крім того рішення з продовження терміну її діяльності ухвалюють кожних п'ять років. На першому етапі пріоритетом даної організації була боротьба з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні діяльність FATF спрямована на виконання таких основних завдань:

1) поширення інформації про заходи у сфері боротьби з відмиванням грошей на всіх континентах і в усіх регіонах світу.

FATF сприяє створенню всесвітньої мережі боротьби з відмиванням грошей, розширюючи кількість країн-членів, створюючи регіональні органи боротьби з відмиванням грошей у різних частинах світу та тісно співпрацюючи з відповідними міжнародними організаціями;

2) здійснення моніторингу за реалізацією Сорока рекомендацій у країнах-членах FATF.

Згадані Сорок рекомендацій у всіх країнах-членах реалізують завдяки підходу, що має дві складові: щорічна самооцінка та детальніша процедура взаємної оцінки;

3) огляд тенденцій у сфері відмивання грошей та відповідних контр-заходів (проведення «типологічних досліджень»).

Відмивання грошей – це діяльність, що постійно змінюється, і така тенденція зберігатиметься. Країни-члени FATF збирають інформацію та відомості про основні тенденції у сфері відмивання грошей (наприклад, використання злочинцями складних і заплутаних способів узаконення незаконно отриманих грошей, професіоналізація процесу, діяльність у різних секторах фінансової системи та економіки, а також пошук нових географічних шляхів), щоби забезпечити відповідність Сорока рекомендацій вимогам і реаліям часу [3].

Головний результат діяльності FATF – Сорок рекомендацій із боротьби з відмиванням грошей – охоплювали вдосконалення національних правових систем, роль фінансового сектору в боротьбі з відмиванням грошей та поліпшення міжнародної співпраці у цій сфері. Розроблені в 1990 р. Рекомендації були в 1996 та 2003 рр. переглянуті з тим, щоби врахувати зміни тенденцій відмивання грошей і передбачити потенційні майбутні загрози. Сорок рекомендацій визнали, прийняли та ухвалили багато міжнародних органів, і хоча рекомендації не є міжнародною конвенцією, обов'язковою для виконання, багато країн світу зобов'язалися боротися з відмиванням грошей шляхом їх реалізації [4].

Результатом співпраці та кроками на шляху формування європейської моделі фінансової системи стали зміни у національному законодавстві.

Із метою впровадження міжнародних стандартів у сфері протидії легалізації доходів та фінансування тероризму Верховна Рада України прийняла базовий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28 листопада 2002 р., доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення, зміни до Кримінального кодексу України, якими було збільшено кількість кваліфікуючих ознак даного злочину. Україна ратифікувала Віденську і Страсбурзьку конвенції, а також прийнято стандарти FATF. Постановою Кабінету Міністрів України від 10. 01. 2002 р. «Про утворення Державного департаменту фінансового моніторингу» створено спеціальний уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу і протидії легалізації доходів [5].

У нашій країні створено дворівневу систему фінансового моніторингу, первинним елементом якої є фінансові та інші установи, на котрі поширюються обов'язки запровадження механізмів запобігання відмиванню грошей та котрі відповідно до Закону про запобігання відмиванню грошей є суб'єктами первинного моніторингу. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу – це банки, страхові та інші фінансові установи, інститути спільного інвестування, біржі, професійні учасники ринку цінних паперів, платіжні організації. А суб'єктами державного

фінансового моніторингу є: центральні органи виконавчої влади і Національний банк України, які згідно зі законом виконують функції регулювання і нагляду за діяльністю юридичних осіб, що забезпечить здійснення фінансових операцій, а також спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу.

Аналіз взаємодії між суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) та Державним департаментом фінансового моніторингу свідчить, що серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу питома вага банків становить 4%, страхових компаній – 9%, професійних учасників ринку цінних паперів – 39%, кредитних спілок – 16%, ломбардів – 7%, гральних закладів – 21%. Із Держфінмоніторингом взаємодіють банківські установи, на які припадає близько 97% усіх повідомлень, при тому, що їх питома вага серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу дорівнює лише 4%, небанківські фінансові установи надіслали тільки 3% повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу [6]. Серед СПФМ – небанківських фінансових установ найбільшу питому вагу щодо подання повідомлень про фінансові операції займають страхові компанії – 56,6%. Домінуючою ознакою, що слугувала страховим компаніям підставою для обов'язкового фінансового моніторингу фінансових операцій, є «отримання страхової премії», а також ознака – «виплата фізичній особі страхового відшкодування». Друге місце за поданнями про фінансові операції займають учасники ринку цінних паперів – 37,3%, на третьому – ломбарди – 3,6%. Питома вага інших учасників СПФМ менша 1%. На жаль, можна зробити висновок про недостатнє залучення до фінансового моніторингу частини небанківських фінансових установ [7].

Результатом ефективного співробітництва України з FATF стало припинення від початку 2006 р. моніторингу з боку цієї міжнародної організації, впровадження в практику діяльності фінансових установ нашої держави стандартів FATF, участь українських представників у роботі Спеціального комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню грошей (MANEYVAL), реалізація ряду проєктів фінансової і технічної допомоги. Зокрема, з травня 2005 р. в рамках Національного плану дій TACIS для України розпочався Проєкт Європейського Союзу / Ради Європи та України – MOLI-UA-2 [8].

Проєкт боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні MOLI-UA-2 є продовженням Проєкту технічної допомоги з питань боротьби з відмиванням коштів (MOLI-UA), що реалізували з лютого 2003 р. до червня 2005 р. Держфінмоніторинг України, Європейська Комісія та Радою Європи. Проєкт MOLI-UA-2 фінансується Європейською Комісією та впроваджує Рада Європи, і він триватиме до квітня 2009 р. з бюджетом 5,3 млн. євро, спрямований на допомогу орга-

нам виконавчої влади України в удосконаленні заходів у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Зокрема, згаданий проєкт сприятиме змінам відповідно до міжнародних норм і стандартів законодавства України у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму; поліпшенню фахових здібностей провідних установ-учасників національної системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму й розвитку організаційної і технічної інфраструктури національної системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. 20 вересня 2006 р. Держфінмоніторинг України провів початковий семінар проєкту технічної допомоги з питань боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні, в якому взяли участь представники центральних органів виконавчої влади, інших державних органів та громадських організацій, залучених до протидії та боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом. У грудні 2006 р. делегація експертів Проєкту MOLI-UA-2 перебувала у Державному департаменті фінансового моніторингу України з візитом, під час якого було обговорено питання підготовки технічних специфікацій для закупівлі комп'ютерного обладнання для Навчально-методичного центру та регіональних відділень від Державного департаменту фінансового моніторингу.

Для підвищення ефективності виявлення схем легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, необхідно посилити взаємодію всіх учасників системи протидії. Зокрема, на міжвідомчому рівні треба розвивати інформаційний обмін між Державним департаментом фінансового моніторингу України та іншими державними органами, особливо забезпечувати доступ до баз даних (насамперед податкових, митних, правоохоронних органів, регуляторів ринків фінансових послуг). Водночас потребує вдосконалення співпраця України з фінансовими розвідками інших країн з проведення фінансових розслідувань. Усі ці заходи в комплексі сприятимуть процесу формування європейської моделі фінансової системи в Україні, її поступовій інтеграції у загальноєвропейський економічний та фінансовий простір.

Література

- 1. Гуржій С. Г., Котиленко О. Л., Янушевич Я. В. Боротьба з відмиванням коштів: правовий, організаційний та практичний аспект – К.: Парлам. вид-во, 2005. – 216 с.*
- 2. Ніколаюк С. І., Никифорчук Д. Й., Семчук А. Г. Протидія злочинам, що пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. – К.: КНТ, 2006. – 376 с.*
- 3. Барановський О. І. Відмивання грошей: сутність та шляхи запобігання. Харків: Форт, 2003. – 472 с.*

4. Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» // <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Рымачук А. И., Капустин В. В., Синянский С.А. Отмывание грязных денег. – К., 2003.
7. Сегментний аналіз подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу... // www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk
8. Звіт про роботу Держфінмоніторингу України щодо реалізації державної політики у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму за 9 місяців 2006 р. // http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=128&lang=uk

Гавліч І., Лазарович М.

ЗАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ (1860-і – 1880-і РР.)

Проаналізовано причини виникнення та початковий період діяльності української кредитної кооперації в Східній Галичині (1860-і – 1880-і рр.).

У здійсненні сучасних економічних реформ цінним є досвід кооперативного руху в Східній Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Повною мірою це стосується і дослідження історії української кредитної кооперації. Розгляд функціонування кооперації в цей період дає змогу краще зрозуміти її роль в економіці країни та демократизації народного господарства, оскільки в кооперативах концентрувалося національне виробництво. Вони давали засоби до існування сотням тисяч селян, скорочуючи еміграцію, творили ринок для українських товарів, вирощували кадри патріотично налаштованих фахівців. Український народ знайшов у кооперації форму економічного, культурного і духовного збереження себе як національної спільноти.

Тема, що ми обрали, дотепер не була предметом спеціального дослідження. При вивченні суспільно-політичних і національно-культурних процесів у Східній Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. автори доволі повно висвітлили діяльність української кооперації, але детальний розгляд кредитної кооперації залишився поза увагою дослідників.

Важливим для з'ясування особливостей даної проблеми є аналіз праць І. Витановича «Історія українського кооперативного руху», С. Бо-